

el VÍBORA

COMIX CONTRACULTURAL

Del 20 de juny al 29 de setembre de 2019

Organització i producció: FICOMIC i Museu Nacional d'Art de Catalunya

Comissari: Antoni Guiral amb la col·laboració d'Àlex Mitrani, conservador del Museu Nacional

Sala d'exposicions: Temporals 2

Nazario. Original per a la coberta del núm. 1 d'*El Víbora*, 1979 © Nazario, VEGAP, Barcelona, 2019

FICOMIC i el Museu Nacional organitzen l'exposició ***El Víbora. Comix contracultural***, un homenatge a la desapareguda revista, testimoni dels inicis de la democràcia i de l'eclosió del moviment underground.

Amb prop de 100 portades, 38 obres originals, fotografies i documentació complementària la mostra celebra els 40 anys de l'aparició del primer número de la revista, l'any 1979.

Max. Coberta del núm. 13 d'El Víbora, 1980

Mariscal. Una noche particular. Original per al núm. 65 d'El Víbora, 1985 © Mariscal, VEGAP, Barcelona, 2019

El Víbora. Comix contracultural permet descobrir la vàlua artística dels autors que hi van publicar els seus treballs, com ara, entre molts d'altres, Nazario, Roger, Isa Feu, Marta Guerrero, Laura Pérez Verneti, Mariscal, Gallardo, Pons, Martí, Carratalá, Montesol, Cesepe, Max, Calonge, Jaime Martín i Pamies.

La revista *El Víbora* (1979-2004) va encarnar a la perfecció el sincretisme cultural que es va viure a Barcelona durant els inicis de la democràcia. Les seves pàgines van acollir una gran part dels autors que havien iniciat la cultura *underground* als anys setanta, un fenomen cultural i artístic especialment vinculat a la ciutat.

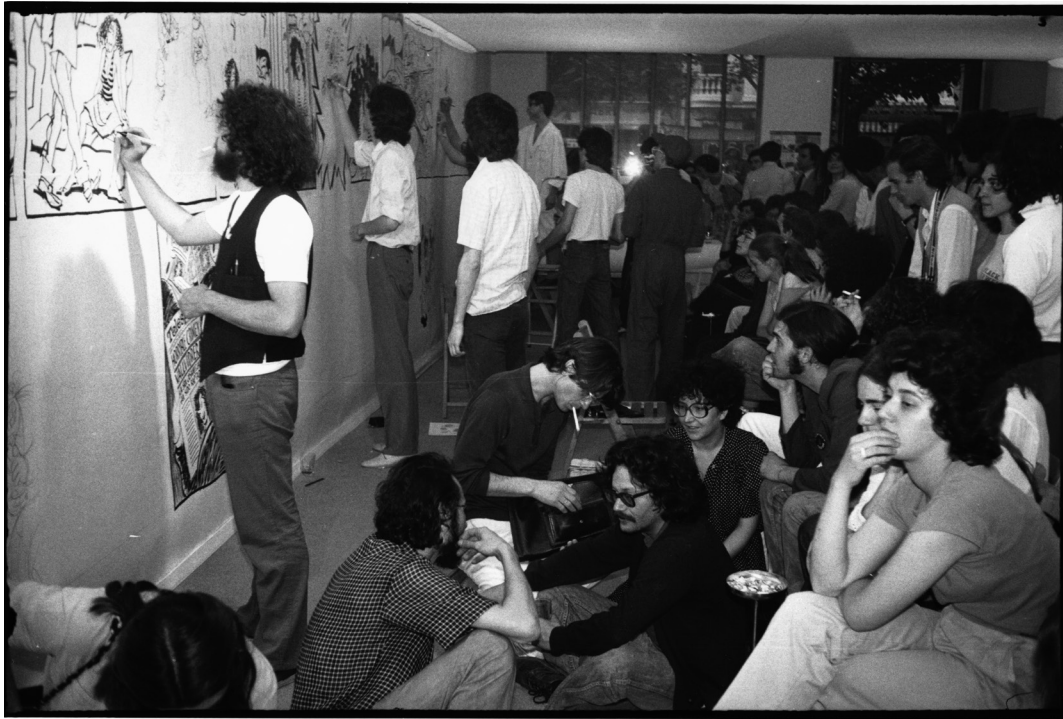
A través de revistes, documents, dibuixos originals de còmics i d'altres obres, l'exposició introdueix el *comix underground* en el context internacional i barceloní, en el qual va néixer la revista. S'exposen prop de 100 de les seves portades impreses, unes 30 publicacions i 38 obres originals, com ara els dibuixos de Max i Isa Feu per a l'històric número especial sobre el cop d'Estat de 1981 o l'original de Nazario per a la coberta del número 1 de la revista.

El Còmic al Museu Nacional

La mostra s'inscriu en la estratègia del museu que ja fa anys treballa per incorporar el còmic a les col·leccions i fer visibles les relacions que es poden establir entre totes les arts.

El Víbora, Comix contracultural suposa un pas més en aquesta línia de treball i dona continuïtat a algunes mostres realitzades anteriorment, com ara la mostra d'originals de Santiago García i Javier Olivares, Premio Nacional de Còmic 2015, *De vinyeta en vinyeta* i *Ego Sum Lux Comix*, amb l'escola Joso, o la dedicada a *Les noves aventures de Corto Maltés*, ahora que reforça l'aliança del museu amb el Saló del Còmic i la tasca conjunta en la difusió i patrimonialització d'aquesta expressió artística.

El Museu Nacional ha impulsat també la publicació del primer assaig en còmic sobre un museu, *Gòtic*, una obra de Jordi Carrión i de Sagar dedicada a les col·leccions medievals, que es va publicar el 2018 i que tindrà una continuïtat fins a completar les diferents col·leccions.

Manel Esclusa (foto). Alguns col·laboradors d'*El Víbora* pintant el còmic en viu *Amor en Vallvidrera*, 1980 © Manel Esclusa, VEGAP, Barcelona, 2019

La incorporació del còmic als relats i projectes del museu, com un llenguatge visual més i expressió de la cultura popular, permet reflectir determinats contextos històrico-artístics i connectar-los amb el nostre present. El projecte s'inscriu també en el marc de treball que el museu desenvolupa per allargar la seva col·lecció i el seu àmbit d'actuació fins l'art de postguerra i segona avantguarda.

Un còmic en viu, 1980

En aquest context el museu ha incorporat recentment, gràcies a una donació, una obra de gran format (280 cm x 2400 cm) i de valor històrico-artístic. Es tracta d'*Amor a Vallvidrera*, un còmic realitzat l'any 1980 de manera col·lectiva per un nombre significatiu d'artistes vinculats a *El Víbora*.

***Amor en Vallvidrera*: Un còmic en viu, 1980**

Amb motiu del 13è aniversari de l'escola de disseny EINA, el 1980 es va realitzar un "còmic en viu" a l'avantguardista Galeria 13 de Barcelona. S'hi van reunir una sèrie d'autors dels principals protagonistes de l'*underground*, alguns dels quals ja treballaven per a *El Víbora*. L'esperit de la revista, carregat del que avui anomenen *incorrecció política*, recorre aquesta obra col·lectiva i performàtica en què es critica la societat de l'època, des del sectors conservadors als més progressistes. L'obra també testimonia els vincles entre els autors de l'*underground* barceloní i alguns dels impulsors de la movida madrilenya.

Després d'haver estat tots aquests anys fora de la vista del públic, *Un amor en Vallvidrera* ha ingressat a les col·leccions del Museu Nacional i està actualment en procés de restauració.

Autors d'*Amor en Vallvidrera*

Peret, Gallardo, Roger, El Hortelano, Mariscal, Max, Montesol, Isa Feu, Roger, Martí, fotografies de Ouka Lele.

Marta Guerrero. *Dolores sus labores*. Original per al sumari del núm. doble 138-139 d'*El Víbora*, 1991

AUTORS AMB OBRA ORIGINAL A L'EXPOSICIÓ

(Alfredo) Pons

(Antoni) Calonge

(Antonio) Pamies

Ceesepe (Carlos Sánchez
Pérez)

(Ernesto) Carratalá

Isa Feu (Maria Lluïsa

Barraquer)

Jaime Martín

(Javier) Mariscal

Laura (Pérez Vernetti)

Marta (Guerrero)

Martí (Riera)

Max (Francesc Capdevila)

Mediavilla (Juan José López)

(Miguel) Gallardo

Montesol (Javier Ballester)

Nazario (Luque)

Onliyú (José Miguel González

Marcén)

Roger (Subirachs)

Tornassol

AUTORS DE LES COBERTES

Nº 2 (gener de 1980): Gallard

Nº 3 (febrer de 1980): Martí

Nº 4 (març de 1980): Pons

Nº 5 (abril de 1980): Max

Nº 6 (maig de 1980): Roger

Nº 7 (juny de 1980): Carratalá

Nº 8/9 (juliol de 1980): Mariscal

Nº 10 (setembre de 1980):

Félix

Nº 11 (octubre de 1980):

Pamies

Nº 12 (novembre de 1980):

Ceesepe

Nº 13/14 (desembre de 1980):

Max

Nº 15 (febrer de 1981): Roger

Nº 16 (març de 1981): Daniel

Torres

Nº 17 (abril de 1981): Gallardo

Nº 18 (maig de 1981): Martí

Nº 19 (juny de 1981): Gilbert

Shelton

Nº 20/21 (juliol de 1981):

Mariscal

Nº 22 (setembre de 1981):

Roger

Nº 23 (octubre de 1981):

Liberatore

Nº 24 (novembre de 1981):

Joost Swarte

Nº 25 (desembre de 1981):

Max

Nº 26 (gener de 1982): Ceesepe

Nº 27 (febrer de 1982): Nazario

Nº 28 (març de 1982): Pamies

Nº 29 (abril de 1982):

Carpinteri

Nº 30 (maig de 1982): Calonge

Nº 32/33 (juliol de 1982):

Mariscal

Nº 34 (setembre de 1982):

Nazario

Nº 35 (octubre de 1982): Martí

Nº 37/38 (desembre de 1982):

Gallardo y Mediavilla

Nº 39 (febrer de 1983): Max

Nº 41 (abril de 1983): Charles

Burns

Nº 42 (maig de 1983): Roger

Nº 44 (juliol de 1983): Gallardo,
Mediavilla y Carulla

Nº 45 (agost de 1983): Max

Nº 46 (setembre de 1983):

Carulla

Nº 47 (octubre de 1983):

Liberatore

Nº 48 (novembre de 1983):

Cadelo

Nº 49 (desembre de 1983):

Sento

Nº 50 (gener de 1984): Gallardo

Nº 51 (febrero de 1984):

Varenne

Nº 52 (març de 1984): Pons

Nº 54 (maig de 1984): Carulla

Nº 55 (juny de 1984): Pons

Nº 56/57 (juliol de 1984):

Mariscal

Nº 58 (setembre de 1984):

Yoshihiro Tatsumi

Nº 60 (novembre de 1984):

Carratalá

Nº 61 (desembre de 1984):

Gallardo

Nº 62 (gener de 1985): Laura

Nº 63 (febrer de 1985): Max

Nº 64 (març de 1985): Muñoz

Nº 65 (abril de 1985): Diego

Nº 74 (gener de 1986): Boada

Nº 75 (febrer de 1986): Max

Nº 76 (març de 1986): Gallardo

Nº 77 (abril de 1986): Galiano

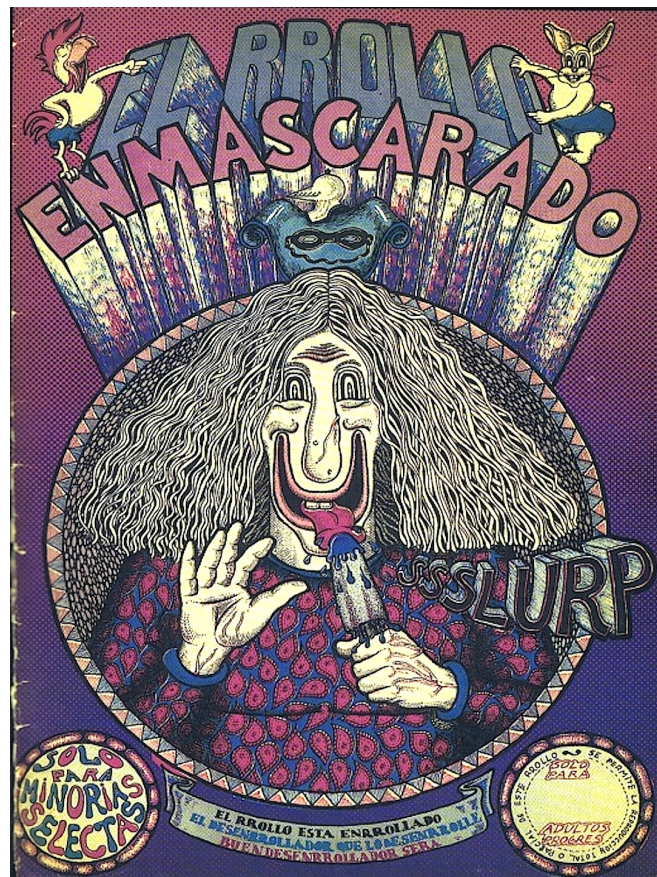
Nº 81 (agost de 1986):

Daspastoras

Nº 82 (setembre de 1986):
Jaime Hernández
Nº 86 (egener de 1987): Tomi
Nº 87 (febrer de 1987): Avilés
Nº 91 (juny de 1987): Mariscal
Nº 100 (març de 1988): Pons,
Martí, Gallardo, Mediavilla,
Calonge, Galiano, Avilés,
Seguí, Vallés, Laura, Das
Pastoras y Nazario
Nº 102 (maig de 1988):
Gallardo
Nº 106 (setembre de 1988):
Seguí
Nº 115 (juny de 1989): Cadelo
Nº 119/120 (octubre de 1989):
Daspastoras
Nº 122 (gener de 1990): Gilbert
Shelton
Nº 125 (abril de 1990):
Pazienza

Nº 128 (juliol de 1990):
Galiano
Nº 135 (febrer de 1991): Jaime
Martín
Nº 143 (octubre de 1991):
Jamie Hewlett
Nº 144 (novembre de 1991):
Max
Nº 145 (deseembre de 1991):
Beto Hernández
Nº 150 (maig de 1992): Mónica
y Bea
Nº 151 (juny de 1992): Jaime
Martín
Nº 165 (agost de 1993): Vince
Nº 166 (setembre de 1993):
Tanaka
Nº 289 (deseembre de 2003):
redacción
Nº 298 (setembre de 2004):
Miguel Ángel Martín

Nº 299/300 (deseembre de
2004): Nazario
Especial Amor (1980): Pons
*Especial toda la verdad sobre
el Golpe* (1981): Max
Especial USA (1981): Robert
Crumb
Especial Música (1982): Max
Especial Europa Viva (1983):
Margit Marnul
Especial Crimen (1986): Avilés
Especial Guerra (1990):
Daspastoras
Especial Japón (1992): Suehiro
Maruo
Especial Violencia (1995): Iron
*Especial nuevo comix
underground* (1997): Peter
Bagge.

El Rollo Enmascarado. Miquel Farriol

40 Aniversari

El primer número de la revista barcelonina *El Víbora* va aparèixer en els quioscos al desembre de 1979. El subtítol, “comix per a supervivents”, deixava clar el seu contingut. El *comix* era la historieta contracultural i alternativa, generada als Estats Units a la dècada dels anys seixanta. Va ser un fenomen social i cultural que trencava motlles amb el còmic comercial, històries lliures de censura que parlaven de temes quotidians (de drogues i sexe, sí, però també del dia a dia) o metafísics, amb la sàtira com a bandera, amb grafismes molt personalitzats i de distribució restringida. L'origen de *El Víbora* estava en el *comix underground* (és a dir clandestí i provocador) que va aflorar a Barcelona en els anys setanta, en el deixant del còmic contracultural nord-americà. Entre 1973 i 1978 van ser molts els joves creadors que van voler submergir-se en aquesta historieta alliberadora, concentrant-se en la paròdia subversiva i en la sàtira costumista. La contracultura havia forjat una nova forma de fer cultura.

El Víbora va ser una redempció que va culminar el moviment *underground* i, alhora, el va tancar convertint-lo en un fenomen de masses. Va ser també l'evidència que Espanya estava canviant i volia obrir de bat a bat les portes a una societat lliure. El mercat de les revistes de còmics acabava d'iniciar la seva marxa i *El Víbora* va venir a omplir un buit. Una revista d'autors inquiets que parlaven del que veien al carrer. I el carrer els va respondre positivament.

El Víbora va ser possible gràcies al finançament i al suport logístic que l'editor català Josep Toutain li va oferir a Josep Maria Berenguer, que es convertiria en l'editor de la nova capçalera, fundant Ediciones La Cúpula. En aquesta revista van col·laborar creadors de llenguatges molt personals i diversos, com Calonge, Carratalá, Carulla, Ceesepe, Das Pastoras, Mauro Entrialgo, Isa Feu, Gallardo, Laura, Mariscal, Marta, Martí, Jaime Martín, Miguel Ángel Martín, Max, Mediavilla, Montesol, Nazario, Pamies, Pons o Roger, entre molts altres.

A principis dels noranta la societat havia canviat i la revista va aparcar progressivament el seu vessant més *underground* per a assumir continguts més pròxims a la nova historieta alternativa. Amb tot, es van mantenir alguns dels seus habituals col·laboradors i van aparèixer noves figures, com les d'Álvarez Rabo, Boldú, María Colino, Diego, Galiano, Ana Juan, Pilar, Javi Rodríguez, Tomeu Seguí o Sequeiros. D'altra banda, *El Víbora* també va publicar una selecció del millor còmic internacional, amb signatures com les de Robert Crumb, els germans Hernández, Peter Bagge, Daniel Clowes, Pétillon, Tardi, Swarte, Muñoz i Sampayo, Jamie Hewlett, Yoshirihō Tatsumi o Jiro Taniguchi.

El Víbora va sobreviure 300 números fins al desembre de 2004.

El comix underground

El *comix underground* sorgeix als Estats Units com a resposta a les convulsions socials del moment i a una indústria dominada pel gènere dels superherois i destinada al públic adolescent. Forma part de la contracultura definida per Theodore Roszak el 1968 i troba les seves primeres formes d'expressió en revistes universitàries i autoedicions dels autors. És la resposta d'una jove generació d'*historietistes* que, amb els seus grafismes trencadors, volen narrar les seves pròpies històries sense noses ni censures. Reflectien críticament la societat amb referències al consum de drogues, amb rebuig als tabús sexuals

i amb denúncies ecològiques o reivindicacions feministes. *Comix* defineix una nova manera d'entendre la historieta; *underground* evidencia la seva distribució clandestina, ja que aquestes publicacions no passaven pel filtre censor del *Comics Code* implantat per la indústria.

El 1973 es va publicar a Barcelona el primer *comix underground* espanyol, *El Rollo Enmascarado*. La iniciativa va tenir la seva continuïtat en diversos còmics, molts d'ells agrupats sota el segell de Los Tebeos del Rollo i publicats entre el 1974 i el 1976. Ràpidament va anar conformant-se un grup fix d'autors a Barcelona, amb la presència bàsica de: Guillem Cifré, Farry (Miquel Farriol), Isa, Laura, Mariscal, Martí, Max, Mediavilla, Montesol, Nazario, Onliyú, Pamies, Pepichek (Josep Farriol), Roger, Rubiales o Vallés, als quals aviat s'unirien Gallardo, Mediavilla i Pons. A aquests noms es va incorporar el de Jaume Fargas que, per mitjà de l'editorial holandesa Real Free Press, importava *comix underground* nord-americans a Espanya i que el 1974 va fundar la llibreria Zap 275 a Barcelona. L'empremta barcelonina no va trigar a obtenir la seva resposta a la resta d'Espanya i va ser un dels generadors de la *movida madrileña*.

Poder i subversió

Les historietes d'*El Víbora* van lluitar, a la seva manera, contra l'ordre i el poder establert, ja sigui polític, econòmic o cultural. Van renovar el panorama del còmic a Espanya i van retornar aquest mitjà de comunicació a una de les seves infinites propostes: la de reflectir críticament la societat. Molts dels seus personatges són llibertaris, transvestits, gais, drogoaddictes, radicals o ecologistes i representen, en essència, al marginat social de l'època.

Eros i feminisme

El Víbora va aportar una visió del sexe lliure i desinhibida, que trencava amb les frustracions d'antany; un sexe lligat a la quotidianitat amb tocs, a vegades, de sèrie negra. També va tenir un tractament molt lúdic –i lúbric–, fins i tot paròdic i sempre transgressor. I, tot i que van ser minoritàries, van aparèixer reivindicacions feministes realitzades bàsicament per les autores.

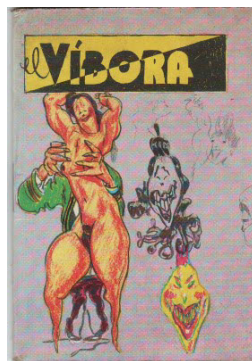
Vida urbana

Les historietes d'*El Víbora* són eminentment urbanes: tenen la ciutat com a escenari principal i amb un èmfasi especial en els carrerons dels baixos fons, com els del barri xinès barceloní. La majoria dels seus autors eren gent del carrer, persones d'origens socials molt diferents que, entre altres coses, tenien en comú haver sabut interpretar el pols de les grans urbs. De vegades, amb un to crític clar, i d'altres, més concentrat en la part lúdica o com a reflex de la nova avantguarda postmoderna.

LLISTA D'OBRES ORIGINALS I DOCUMENTS

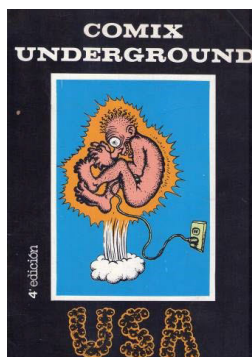
Revista «Rock Comix»,
núm. 1, Gaspar Fraga, 1976

Diversos autors
Revista «Mini El Víbora»
1981
Ediciones La Cúpula

Full volant de la presentació
del còmic «Diploma
d'Honor» a la sala Zeleste,
1974

Diversos autors
Llibre «Comix Underground
USA», núm. 1, Col·lecció
Arte/Humor, Editorial
Fundamentos, 4a edició,
1972

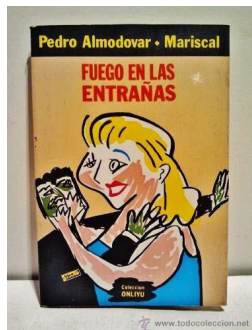
Diversos autors
Revista «El Víbora.
1979-1989», Suplement,
Ediciones La Cúpula, 1989
1989

Mariscal
Revista «Hermano Lobo:
semanario de humor dentro
de lo que cabe», núm. 12,
Ediciones Pléyades
1972

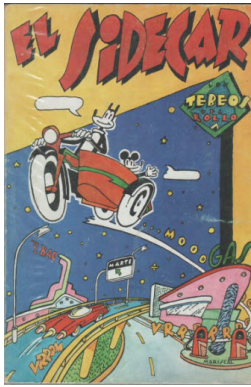
Gallardo i Mediavilla
Caràtula del disc «Paraíso»,
Nuevo Medios, 1983
1983

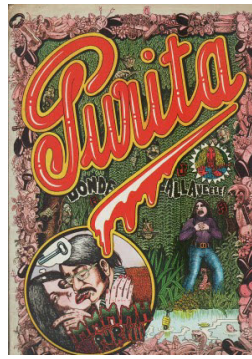
Mariscal
Pedro Almodóvar
Llibre «Fuego en las
entrañas», núm. 1, Ediciones
La Cúpula. Colecció Onliyú
1981

Diversos autors
Revista «Tante Leny
Presenteert!», núm. 2
Àmsterdam, 1971
1971

Diversos autors
Revista «Los Tebeos del Rollo: El Sidecar», núm. 2
Barcelona, 1976

Nazario
Llibre «Purita», Editorial
Madràgora, Madrid, 1975

Diversos autors
Revista Rock Comix 1a
època, núm. 4 «Lou Reed
& Velvet Underground
Rock Comix», Editorial Luis
Zanoletty, 1976

Pepichek
Diversos autors
Revista «Nasti de Plasti»,
Editorial Madràgora, Madrid,
1976

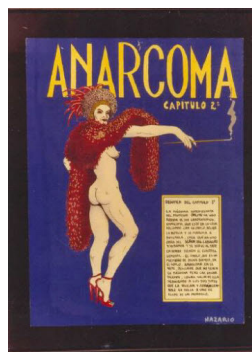
Nazario
«La Piraña Divina»,
International Free Press,
1977

Mariscal
Original, escena de còmic
Una noche particular, 1985
Tècnica mixta sobre paper
Col·lecció particular

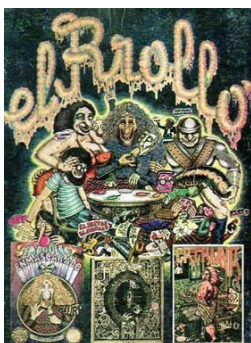
Jaume Sisa
Farry
«Diploma d'honor», El Rollo
Producciones
1974

Nazario
Anarcoma
1980
aiguada i tinta sobre paper
Museu de L'Hospitalet

Nazario
Disc doble LP «Lou Reed
Live. Take No prisoners»,
Artista Records, 1978

Nazario
Especial Star Books,
núm. 1 «El Rollo»,
Producciones Editoriales,
1975

Nazario
Original per a l'índex d'«El
Víbora», 5è aniversari
1984
Tècnica mixta sobre paper
Col·lecció Pere Pedrals

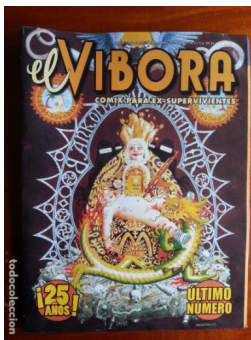
Alfredo Pons
 Il·lustració El Víbora Especial
 Navidad 1982, núm. 37-38
 Tinta sobre paper i trames
 Col·lecció Marta Guerrero

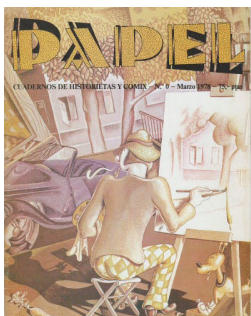
Alfredo Pons
 Original per a la coberta de
 «Especial Amor» 1980
 Gouache sobre paper
 Col·lecció Marta Guerrero

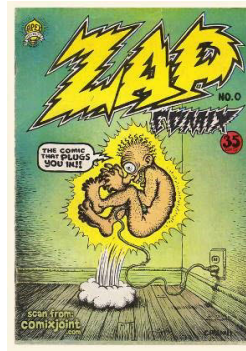
Diversos autors
 Revista «El Víbora», núm. 1,
 Ediciones La Cúpula, 1979
 Col·lecció d'Antoni Guiral

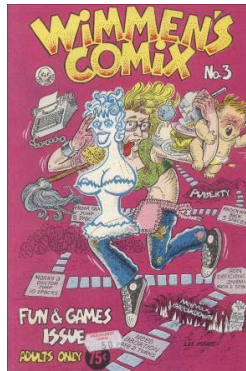
Diversos autors
 Revista «El Víbora»,
 núm. 299/300, Ediciones
 La Cúpula, 2004

Diversos autors
 Revista «Papel: cuadernos
 de historietas y comix»,
 núm. 0, març de 1978

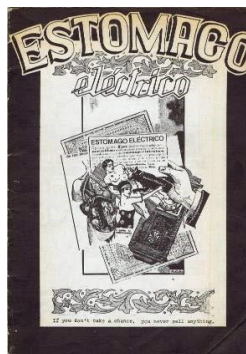
Diversos autors
 Revista «Zap Comix»,
 núm. 0
 San Francisco, 1968
 Col·lecció particular

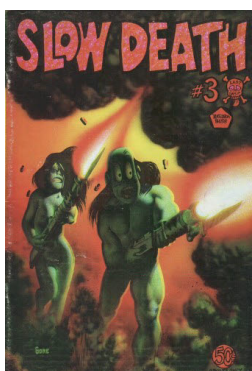
Diverses autores
 Revista «Wimmen's Comix»,
 núm. 3, Last Gasp, octubre
 de 1973
 Museu Nacional d'Art de
 Catalunya

Max
 Cartel «Peter Pank»,
 Ediciones La Cúpula
 1988

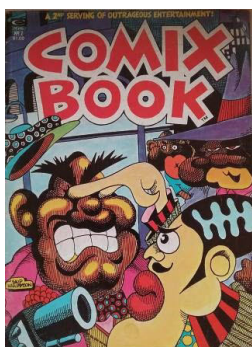
Diversos autors
 Revista «Estómago
 Eléctrico»
 1976
 Paper imprès offset
 Col·lecció particular

Diversos autors
 Revista «Slow Death»,
 núm. 3, Last Gasp,
 novembre de 1971

Diversos autors
 Revista «Bijou Funnies»,
 núm. 4, The Print Mint, Inc.,
 1970

Diversos autors
 Revista «Comix Book»,
 núm. 2, Marvel, gener
 de 1975

Calonge
 Pòster de l'exposició
 sobre «El Víbora» a la sala
 Metrònom
 1984
 Col·lecció particular

Calonge
 Noi puntxant-se
 Gouache sobre paper
 Col·lecció particular

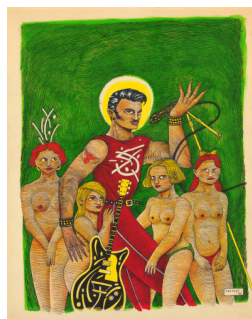
Calonge
 Història completa d'«El
 Museo»
 Guió de Mediavilla
 Tinta sobre paper
 Col·lecció particular

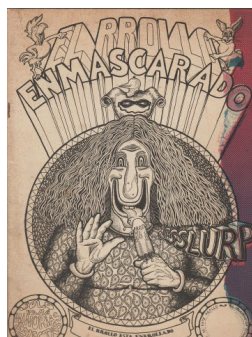
Ernesto Carratalá
 2 Originals Ediciones La
 Cúpula
 1981
 Tinta sobre paper
 Tinta sobre papel
 Ediciones La Cúpula

Ceesepe
 Escena a partir d'una vinyeta
 de «El Víbora»
 Tècnica mixta sobre taula
 Col·lecció particular

Ceesepe
 Original per a la coberta
 d'«El Víbora», núm. 12
 1980
 Tècnica mixta sobre paper
 Col·lecció Pere Pedrals

Diversos autors
 Revista «El Rollo
 Enmascarado», El Rollo
 Producciones, 1973

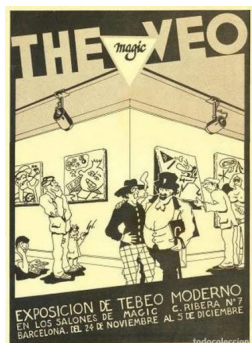
Diversos autors
 Revista «Butifarra!»,
 núm. 1, Asociación Nacional
 de la Comunicación
 Humana y Ecología, juny de
 1975

Manel Esclusa
 Un còmic en viu - F645
 1980
 Fotografia blanc i negre
 sobre paper
 Fundació EINA

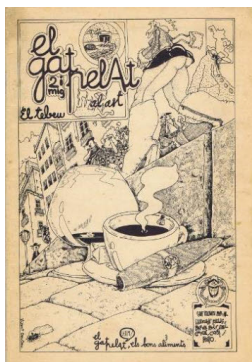
Manel Esclusa
 Un còmic en viu - F1 164
 1980
 Fotografia blanc i negre
 sobre paper
 Fundació EINA

Diversos autors
 Cartell «The Veo», exposició
 dels dibuixants underground
 al Màgic, Barcelona, 1976
 Col·lecció particular

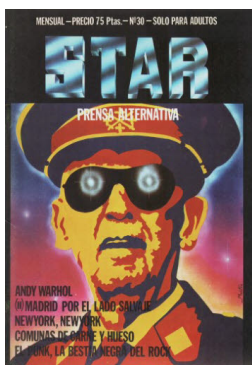
Manel Esclusa
 Un còmic en viu - F643
 1980
 Fotografia blanc i negre
 sobre paper
 Fundació EINA

Diversos autors
 Revista «El Gat Pelat»,
 núm. 2 ½, El Gat Pelat,
 febrer de 1977

Isa Feu
 El teléfono... La espera
 (23F)
 1981
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Diversos autors
 Revista «Star», núm. 30.
 Producciones Editoriales,
 1977

Isa Feu
 Una exploración perfecta
 1980
 Acrílico sobre paper / Acrílico
 sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Manel Esclusa
 Un còmic en viu - F641
 1980
 Fotografia blanc i negre
 sobre paper
 Fundació EINA

Miguel Gallardo
 «Paranoia», pàg. 2. El
 Víbora, núm. 51 (febrero de
 1984)
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Col·lecció de l'artista /
 Col·lecció particular

Gallardo i Mediavilla
 «Revival Makoki». Disco
 Expres
 1977
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Jaime Martín
 Pàgina de «Sangre de
 barrio»
 1989
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Marta Guerrero
 «Dolores sus labores»,
 il·lustració per al sumari de
 «El Víbora» 138-139
 1991
 Guaix sobre paper /
 Gouache sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Jaime Martín
 Pàgina de «Sangre de
 barrio II»
 1992
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Marta Guerrero
 «Dolores», per a «El
 Víbora», núm. 138, p. 3
 1991
 Guaix sobre prova blava.
 Fotolit / Gouache sobre
 prueba azul. Fotolito
 Col·lecció de l'artista

Max
 2 pàgines de Gustavo, El
 Víbora Especial "El Golpe"
 1981
 Tinta sobre paper i trames /
 Tinta sobre papel y tramas
 Col·lecció Marta Guerrero

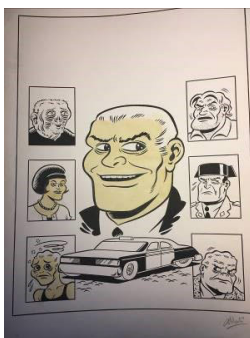
Max
 Original coberta especial
 Navidad 1980, núm. 13-14
 Guaix i tinta sobre paper /
 Gouache y tinta sobre papel
 Col·lecció de l'artista

Martí
 «In birds garden»
 1973
 Rotuladors en color sobre
 paper / Rotuladores en color
 sobre papel
 Col·lecció particular

Montesol
 Dues pàgines originals de
 Don Vito per a Ediciones
 La Cúpula
 1981
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Ediciones La Cúpula

Martí
 Il·lustració de «Taxista»
 per a la coberta de l'edició
 nord-americana de Catalan
 Communications
 1987
 Tinta xinesa sobre paper /
 Tinta china sobre papel
 Col·lecció Marta Guerrero

Nazario
 Original per a la coberta del
 núm. 1 de «El Víbora»
 1979
 Tinta sobre paper / Tinta
 sobre papel
 Ediciones La Cúpula

Antonio Pamies
Original per a Perfidia Moruna
1979
Tinta sobre paper
Ediciones La Cúpula

Nazario
Versió de la il·lustració de la coberta del llibre "Mujeres raras" (Ediciones La Cúpula)
1988
Tinta i anilines sobre paper
Col·lecció de l'artista

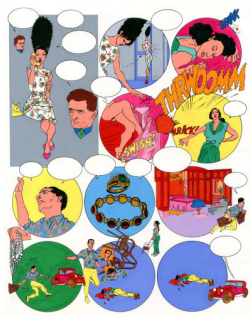
Laura Pérez Vernetti
«Selvaggia y los pájaros»
pàg. 4, basada en el conte de Marcel Schwob «Paolo Uccello, pintor»
Tinta sobre paper "caballo" i trames de letraset i collage / Tinta sobre papel "caballo" y tramas de letraset y collage
Col·lecció de l'artista

Reproduccions
«Zap 275», dibuix tenda del Max
Segona meitat del segle XX
Foto digital per a reproduir en dibond

Publicació. Foto de Roger
Segona meitat del segle XX
Paper

Laura Pérez Vernetti
«Patricia Highsmith»
Pel·lícula del dibuix en tinta xinesa i guaix en color / Película del dibujo en tinta china y gouache en color
Col·lecció de l'artista

«Zap 275», fotografia de l'interior de la botiga
Segona meitat del segle XX
Foto digital per a reproduir en dibond

Roger Subirachs
Dibuix per a la festa del còmic a Eina, Barcelona, 1987
Barcelona, 1987
Pintura acrílica sobre paper adherit a conglomerat / Pintura acrílica sobre papel adherido a conglomerado
Fundació EINA

Retrat de Gallardo al Rastro
Segona meitat del segle XX
Fotografia

Roger Subirachs
Original per a la coberta de el núm. 6 de «El Víbora»
1980
Acrílic sobre paper / Acrílico sobre papel
Col·lecció d'Isa Feu

el VÍBORA

COMIX CONTRACULTURAL

- Dates** Del 20 de juny al 29 de setembre de 2019
- Organització i producció** FICOMIC i Museu Nacional d'Art de Catalunya
- Comissaris** Antoni Guiral amb la col·laboració d'Àlex Mitrani, conservador del Museu Nacional
- Lloc** Sala d'exposicions Temporals 2
- Preu de l'entrada** 4 €

**MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA**

Oficina de premsa
Tel. 93 622 03 60
premsa@museunacional.cat

Parc de Montjuïc
Barcelona
www.museunacional.cat

  @MuseuNac_Cat

**Un museu
sostenible**

